

דברי יונה

גליון ס"ט (שנה ח') תש"פ

מבאר תורתו של
מרח הגה"צ

רבי יונה הלוי

פארסט זצ"ל

בעהמח"ס דברי יונה
וראש ישיבת ד'נייטרא

דברי יונה על פרשת וארא

לי להתאונן על מצבי, כי גם אני ידעתי את פשעי, אבל לא אוכל למחול לכבודו, שידע הכל מה שאני עושה, ואם היה מעורר אותי על כך, הרי בודאי שבתור היותו הרב והמנהיג, היו דבריו נשמעים אצלי והייתי חודל מהמעשים הללו, וא"כ בודאי שהוא האשם על מצבי המר והקשה עכתו"ד.

וא"כ יש חיוב גדול לומר ולעורר כי לפעמים אין מבינים החסרון וע"י שמעוררים משתדלים לתקן, וידוע מה שאמר האבני נור זצ"ל עה"פ [דברים ו ז] והיו הדברים האלה וגו' על לבבך, דאף שהלב סגור, עכ"ז צריכים לעורר והיו הדברים עכ"פ על לבבך מלמעלה, ולא בתוך הלב, דאם יתרמי שיפתח סגור הלב, אזי יכנסו אז הדברים אל לבבו, וכמו דק"ל לגבי טריפות, דהלב קשה לבלוע, אבל אם בלע לא פלט, ולכן אף שמתחילה הוא קשה לבלוע, אבל אולי יעזור השי"ת שיבלע ויתעורר, ואז שוב לא יפלוט ויתקן המעשים.

והנה מלתי אמורה עכשיו במיוחד להתלמידים המבוגרים, שנדמה להם שיש להם דאגה וטירדה, ועי"ז מתרשלים מלימוד כהוגן ומלהשתעבד לסדרי הישיבה, אבל האמת הוא שהאדם תמיד יש לו דאגה וטירדה, בכל עת מימי חייו, ואם הדאגה וטירדה פוטרם מחיובו להתעלות ברוחנית א"כ אין לך זמן שיתחייב בזה, כי תמיד יש הדאגה והטירדה. ובוה פרשתי אמרו"ל [ב"ר פ' ד] ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו וכו' דכך הוא רצון השי"ת שלא יהיה לאדם שלוה כללית בחיים, דאף שבודאי יש זמנים של הנאה פרטיות, אבל עכ"ז תמיד יש גם דאגות, וזהו מהלך כל האדם בחייו.

והאמת הוא שבזמנים הללו כשנמצאים בישיבה, וכל מחסורו מוטל על כתפי אחרים, הרי המה הפנויים ביותר שבכל זמני החיים, ומה שמרגישים הרגש של דאגה וטירדה וכאלו מנוחת נפשו הוא מוטרד, זהו לצד שהוא אינו ממלא זמנו כהוגן בתו"ש, ונשמתו דואג על איבוד ימיה, ומטעם זה הוא מרגיש עצמו בלי מנוחת הנפש, אלא שהוא אינו יודע בעצמו שזאת היא הסיבה ועכ"ז נדמה לו שהסיבה הוא לצד ענינים אחרים.

ויש להתבונן עוד יותר דהנה שמעתי מהרה"ח רבי ישראל מרדכי גראסמאן [זצ"ל], שאמר כמדומה בשם רבו הגה"צ מגאלאנטא זצ"ל, שהעונש על ביטול תורה בא לאדם מהרה בזמן קרוב, יותר מהעונשים על ענינים אחרים. והנה אלו הבחורים שיש להם דאגות בעניני שידוכים מה שמתרמי לפעמים טירדות ועגמו"ג בענינים אלו, הרי יש מקום לחשוב שזהו דוקא בשביל שלא היה נזהר בביטול תורה, ולכן השי"ת משלם לו תיכף בעגמו"ג בענינים הללו.

וא"כ נמצא שמה שמבטל מלימוד לצד הטירדה והדאגה, הרי דוקא בזה הוא גורם לו טירדה ודאגה ח"ו. כי באמת בשמים חשוב מאד היגיעה שמתיינים בלימוד התורה, וברור שאלו המתיינים בתורה השי"ת משלם להם שהכל

וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה וגו'.

אפ"ל בבאיור הענין מה שמשמע"ה אמר בלשון ק"ו, בהקדם מש"כ הגר"י ענגיל זצ"ל [לקח טוב אות ב], בטעם דאין עונשין מן הדין דהנה ק"ו אדם דן מעצמו מסברא, אמנם מכוין שעל הבי"ד יש חיוב של והצילו העדה, א"כ צייתה התורה על הבי"ד שיחפשו וישתדלו אך בהצלת הנידון, ולכן אין רשאים לדרוש מדרתם דרשות לחייב אותו, ואין להם לחייב רק מה שחייבתו תורה בפירוש, וע"כ אין עונשין מן הדין וכו', ועי"ש עוד מה שהאר"ך דבעצם יש סברא פשוטה מה דאין עונשין מן הדין, דיתכן שהוא ק"ו פריכא, ונמצא שיענשו בחינם.

והנה בק"ו שלפנינו ג"כ הקשו המפרשים דהוי ק"ו פריכא מכוין דעם ישראל לא שמעו אליו מקוצר רוח ועבודה קשה משא"כ בפרעה דלא שייך זה. ואפ"ל דהשי"ת העמיד בתורה הק"ו פריכא, כדי להורות הדבר שאפילו כאשר משמע"ה אדון הנביאים עשה ק"ו, ונראה שהוא דבר ברור, עכ"ז היה בשורשו ק"ו פריכא, אלא שמשמע"ה לא ידע דמה שלא שמעו אליו היה לצד קוצר רוח ועבודה קשה, וממנו נלמד לכל ק"ו דיתכן שהוא פריכא, ולכן אין עונשין מן הדין.

ועל דרך אחר אפ"ל עפימש"כ בבית האוצר [כלל נ"ו אות ט"ז] שמביא בשם הרה"ק מהר"צ מזידיטשוב זצ"ל דאין עונשין מן הדין, כיון דה"ג מידות שהתורה נדרשת בהם המה כנגד ה"ג מידות של רחמים, ומידת ק"ו הוא נגד מידת א"ל, ומכוין שמידת א"ל רומז על חסד, חסד א"ל כל היום, לכן אין עונשין מן הדין. ומביא מש"כ בספה"ק בני יששכר [תשרי מאמר יב ד] עפי"ז לבאר הפסוק [במדבר יב יג] אשר משמע"ה ביקש א"ל נא רפא נא לה, והשיבו השי"ת שילמוד ק"ו, ואביה ירק וכו' ועי"ז יעורר מידת א"ל עי"ש. ועפי"ז אפ"ל דגם משמע"ה ידע דהוי ק"ו פריכא ואין לו להזכירו, ועכ"ז עשה הק"ו, רק כדי לעורר מידת הרחמים על ישראל.

ועכ"פ נלמד מזה דלפעמים אף שיש צדדים שלא לדבר ולומר עכ"ז יש הכרח מצד אחר לומר ולהגיד, וכן הגני מרגיש עכשיו בנידון שאני רוצה לדבר, שמצד אחד אין רצוני להכאיב למי שהוא, אבל מצד השני הרי יש חוב לומר. וידוע מה שסיפר החפץ חיים זצ"ל שפעם היה בעיירה אחת גביר נכבד שהיה עסקן בדברים האסורים מטעם המלכות, ואף שכולם ידעו בדבר עכ"ז שתקו לו, ואדרבה כיבדו אותו על נדיבת לבבו. ואמנם לא לעולם חוסן ונתפס ע"י המלכות ופסקו דינו לגלות בערבות סיביר, וכאשר אסרוהו בחבלים וזיקים ביקש משופטיו שרצונו להפרד מכל הקהל ובראשם יהיה רב העיירה, ועשו כמבוקשו וכשהגיע להתם אסור בחבלי ברזל פנה אל הרב ואמר לו, אי אפשר

שיעורי חובת הלבבות

ממרן הגה"צ זצ"ל - (כ"ח)

המושך מפרשת ויגש העעל"ט.

הבעל גאווה מפסיד הרבה, כי לפעמים ה' מזמין לו לשמוע אנשים משובחים על איזה ענין, כדי שיהיה לו תועלת לשמוע איזה דבר שנוגע אליו, וכמש"כ (תהלים קיט צט) מכל מלמדי השכלת, תמיד אפשר לשמוע מכל אחד איזה דבר חידוש, אבל הבעל גאווה חושב שהוא מבין הכי טוב בכל ענין, ואינו חפץ לשמוע אותם, אלא לומר את דעתו, נמצא שהבעל גאווה יש לו מעט מאד הזדמנות לשמוע דברים חדשים מאחרים.

אך הדברים התלויים בבחינה, מהן שיבין האדם טובות האלקים עליו, היינו שידע ויבין שהשי"ת הוא השולח לו טובות, "ושיקבל בעבורך", שיבין כי הוא צריך עבור זה לעבוד את ה' ולקיים רצונו, "ומהם, שישב אל לבו תמיד סימני חכמת הבורא, ולא יעמוד מחשוב בהם ומחקור עליהם בכל אשר יגיע אליו, מן המוחשים והמושכלים", שנדרש מן האדם שתמיד יעבוד על ענין זה, שישכיל ויבחין בטובות הבורא עליו.

שהרי מטבע הדברים כשאדם אינו מכניס עבודה במחשבה, נעשה הדבר הרגל, ושוב אינו יכול להבחין, הרי אנו רואים איך שביום כפור בשעת התפלות של היום הקדוש הזה, כל הצבור מתעורר ומתרום, כל אחד מעורר את עצמו ועושה חשבון הנפש, ומשתפך נפשו לה' בכוונה שלמה, אבל מעט זמן אחרי זה כשגומרים תפלת נעילה, הוא כבר שונה לגמרי, ושוב אינו עומד באותו מצב, וכל כך למה, מה גרם לו להשתנות, עצם זה שהפסיק מלחשוב, וכיון שכן שוב אינו רואה כלום, כן הוא גם בבחינה, גם אם האדם מבין את הדברים, וכאשר יחשוב בזה יתעורר, אבל אם לא ימשיך להתעסק בזמן תמיד, בסוף ישכח את הכל, ויחזור לשיגרת החיים, ודבר זה הוא ענין שצריך לעבוד על זה, וכמו שאמר כאן שישב אל לבו תמיד סימני חכמת הבורא, ולא יעמוד מחשוב בהם, ומחקור עליהם בכל אשר יגיע אליו, שצריך לדרוש ולחשוב בכל דבר אשר יגיע אליו, מן המוחשים והמושכלים.

ואינו פוסק מראות סימן חדש בכל יום, כמו שאמר דוד עליו השלום (תהלים יט ג) יום ליום יביע אומר, שלעולם לא יפסיק מלראות, עוד ועוד ראיות על חכמת הבורא, ואם ישאל השואל, וכי בשביל מה צריך עוד ראה ועוד ראה בכל יום תמיד, הלא הוא כבר יודע ומאמין, אבל האמת הוא, שהוא ממש כמו הרעב שצריך לאכול, ואחר שאכל ושבע, וכי יאמר כבר אכלתי ושבעת, ומה צריך אני לאכול שוב למחרת, הלא פתי הוא מי שיגיד כן, כי הגוף מעכל את המזון, וביום מחרת לא נודע כי באו אל קרבנה, והגוף דורש שוב אכול ושתו, וכן הוא בדבר זה שהוא רעבון רוחני, הנפש רעב לכך וצריך להשביעו תמיד, והרי כל בריות העולם נבראו עבור זה להודיע חכמת האלקים, ולזכות את בני ישראל, כל אומות העולם הגדולים והחזקים שיש ביניהם ענינים שונים מלחמות וכדומה, הרי הכל הוא לתכלית שיצא מזה ליהודי תועלת בעבודת אלקים, שיחשוב שהקב"ה עשה כן, ושהוא משגיח עליו.

ולא יועיל אם הוא כבר יודע כל זה מזמן, זה אינו, אלא צריך להתעסק בזה תמיד כל היום, וצריך להבין כמה רע הוא לנפשו כשאינו במצב כזה, ואינו מביט ומתבונן, או שחושב על זה רק מקופיא, ואינו מכניס בזה מלאכת מחשבת, הרי כל אחד מבין שאם רואים מכונת גדולה מאד, שיכולה להרים משקולות כבדים במיוחד, הרי בודאי אינו נעשה בשביל מטרה להרים בזה דבר קטן, שהרי בשביל זה אין צריך כל זה, אם כן הרי הקב"ה עשה ועושה דברים גדולים וחזקים, שאין יכולים לתאר לעצמנו, הרי זה מוכח שיש לזה תכלית גדול, ואין הוא מדבר כאן על אדם שנופל לפעמים ונכשל בחטא וכדומה, אפשר ליפול בחטא, לזה צריך רפואות, אבל כאן הוא מדבר מזה שהאדם אינו מתבונן, הוא מרוצה מעצמו, וממשיך במרוצת חייו בלי להתבונן על חכמת האלקים, והוא נמשל כבהמות נדמו.

ימה שראוי לך לדעתו בעת קריאתך, מה שהעירותך עליו בשער הזה, כי הוא

יהיה אצלם בניקל בעזוה"ת. וח"ו כשהוא להיפוך ומבטלים הזמן הרי יש בזה חוצפה כלפי שמיא, שבזמן שיש לו כל צרכו מאבדים בידים הזמן היקר, ואינם מתבוננים שחיים על ממון הקדש, מה שאנשים נותנים בשביל החזקת התורה ורוצים שיהיה להם חלק בתורה, והוא מאבד כל זאת בביטול הזמן.

התבוננו נא תלמידים יקרים, שאתם עומדים על סף החיים, ובעוד זמן מועט יהיה עליכם כל האחריות של ימי חיי האדם, ומאד זקוקים לרחמי שמים שיהיה הכל עצהיו"ט, וא"כ האיך יכולים לזלזל כ"כ ברצון השי"ת. ולכן עורר נא התעוררו נא לתקן הענין של ביטול תורה, ולהתחיל תיכף לקבוע שיעורים קבועים, וע"י שיעשה בפועל ואל יתבייש מפני המלעיגים, זה בעצמו יעורר עליו רחמים מרובים משמים, וגם סליחה על העבר מה שביטל הזמן עד עכשיו בעו"ה.

ובאמת קשה עלי הדיבור בענין זה, כי אין רצוני להכאיב לבבכם, אמנם כונתי רק לטובתכם, ואבקש מעמכם מאד להעיר אוזן, ואז עכ"פ יהיה לי הזכות שהיה איזה תועלת בדיבורי. וכידוע העובדא אצל הרה"ק מבעלזא זצ"ל שדיין אחד התיר לשלוח טעלעגראם בשב"ק להזכיר חולה, והגאון רבי שלמה קלוגער זצ"ל הרעיש מאד על ההיתר, ואמר אז הרה"ק מבעלזא זצ"ל שעכשיו הוא צריך להתאמץ ביותר בעד רפואת החולה כדי שלא יהיה ח"ו חילול שבת בכדי. וכן אני מבקש מעמכם להתאמץ ביותר שיהיה איזה ממש בדברי, דבלא זה לא עלה בידי רק לצער אתכם, וזה לא יתכן, והשי"ת יהיה בעזריכם להצליח בכל הענינים.

פנינים יקרים - על פרשת וארא

מלוקט על הפרשה מבאר תורתו של מרן זצ"ל

הן בני ישראל וגו' (וארא ו יב)

ובהקדמת דבריו ז"ל כבר אמרתי בזה ליישב הפסוק [שמות ו יב] וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה וגו', והקשו המפרשים דהוי ק"ו פריכא מכיון דעם ישראל לא שמעו אליו מקוצר רוח ועבודה קשה משא"כ בפרעה דלא שייך זה. אמנם עפי"ז אפ"ל דגם משרע"ה ידע דהוי ק"ו פריכא ואין לו להזכירו, ועכ"ז עשה הק"ו, רק כדי לעורר מדת הרחמים על ישראל ואפ"ל לפי"ז ביתר ביאור בענין דאין עונשין מן הדין, דהנה עצם ענין הק"ו מורה לנו דשכל האדם מוגבל מאד, ואף מה שנראה לו לקל וחומר שיכולין ללמוד לו מזה, עכ"ז יתכן מאד דהוי ק"ו פריכא, דלצד הגבלת שכלו טעה באמיתת הדברים, ולכן דוקא בענין זה המורה על הגבלת כח האדם וחולשתו מתעורר רחמי השי"ת עליו למנוע העונש, וזהו ג"כ רמזו בענין מדת א"ל המורה על רחמים. (דברי יונה ח"א דף קצ"ה)

ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה וכי' (וארא ו ט)

ונקדים לבאר בפ' וארא שאמרה"כ (ו, ט), ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה וכי' וידבר משה לפני אלקים הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים וידוע הקושיא מה ק"ו הוא הרי בני ישראל לא שמעו מקוצר רוח ומעבודה קשה וזה אינו שייך אצל פרעה וכבר פירשו בזה דעכ"ז יש כאן ק"ו דסוף כל סוף הרי הם דברי תנחומין ובשורה טובה לישראל והיה ראוי להם יותר השמיעה אף בקוצר רוח, והמתקת הרחמים שעורר מרע"ה על בני"ה היא כי באמת גדולה הרחמנות על בני האדם כי כל הילוך מחשבותם מופרך ונסתר ודעתם מתהפכת בכל עת, רגע אחד נמשכים אחר הטוב וברגע שלאחריו כבר נמשכים אחר הרע וכן מצוינו בכנ"י שמתחילה האמינו ושוב אח"כ לא שמעו אל דבריו.

וז"ש מרע"ה "הן בני ישראל" שמתחילה היו בדרגת בני ישראל והאמינו לדברי' ושוב אח"כ "לא שמעו אלי" וא"כ מה גדולה הרחמנות עליהם ועורר עליהם רחמים ע"י הק"ו ואיך ישמעני פרעה וסיים ואני ערל שפתים"ם שאחר שתעורר מדת רחמים שוב אין צורך עוד למליצתי כי גדולה רחמנותו ית' המשקפת בגודל צערן של ישראל ודי בזה שהקב"ה בעצמו ימליץ עליהם לטובה. (דברי יונה ח"א דף נ"ו)

הנראה ממנו, ורק מן העולם הזה שאנו מכירים, גם זה יגרום לו יראה, אבל באופן מצומצם, אבל כשיבין וידע שזה רק חלק קטן מכל חכמת הבורא וגדלתו, זה יגדיל יראתו הרבה יותר.

"ואתה אחי, שים לבך אל הדמיון הזה, כשתסתכל בגלגל הסובב את הארץ, כי אין אנו מבינים מה שיש בבקעה קטנה מן הארץ, כל שכן בכולה", היינו בכל העולם הזה עצמו, השמים ושמי השמים וכל צבאם, שהם עצומים וגדולים עד אין חקר, "וכל שכן מה שיש אחורי הגלגל", מה שיש עוד מאחורי הגלגל, שאינו שייך בכלל לראות שם, כשמביטים בספרים המדברים מגודל הבריאה, אי אפשר שלא להשתומם על המראה הגדול הזה, איך שהחוקרים מדדו ומצאו את המרחקים העצומים שיש בעולם שלנו בתוך הגלגל, בין הכוכבים וביניהם לבין הארץ, ומדדו זאת בשנות אור, היינו כמה זמן לוקח לאור להגיע ממקום אחד לשני, שהמספרים של שנות אור הם מספרים שכוללים מספרים עצומים אם היו מודדים אותם במייל וכדומה, כמו שמוודים על הארץ, והגיעו למרחקים של מיליוני שנות אור שהם מכירים, ואם האדם יתבונן, שאף שהבריאה כל כך גדולה ונשגבה, שאי אפשר לנו להשיגה, ובכל זאת כל אדם מושגח בהשגחה פרטית, ומאז שהוא נברא, הכל מושגח מה יהיה אותו, ומתחשבים עמו, הרי ע"ז יתעורר להתבונן בחסדי ה' עליו, וכמו במשל הנ"ל.

"התבונן אחי המשל הזה, ובחן אותו, והבן מענין הבורא יתברך כפיהו", כמו שראינו בהמשל, "ויגדל בעיניך מה שחנך מטובו וחסדו, אשר שם עליך עינו לטובה בכלל בריותיו, והבט אל ספרו ומצותיו וחוקיו בעין הגדולה, והעבר על מחשבתך רוב המורא והגדולה אשר תמצא בלבך, למי שתמצא ידו מן הטוב יותר ממיך מבני אדם, כי כפי יתרון מעלתו על מעלתך, ומעוט צרכו אליך, תהיה גדולת טובתו אצלך, וכן תהיה למצותיו ואזהרותיו מעלה בלבך כפי זה, והשתדלך וטרחך בענייני, בין והתבונן, תמצא בעזרת השם, והאלקים ישימו מאנשי עבודתו המכירים עניני טובתו ברחמיו וחסדיו אמן".

*

- שער הבטחון -

בהמשך הספר (פתיחה ד"ה והששי) מכאן כמה גדולה מעלת בעל הבטחון, שיש לו הזדקכות הנפש הגדולה ביותר ששייך, והוא במנוחה ושלום, ויש לו עשרה מעלות יותר מבעל הכימיה, שיכול להפוך הכסף לזהב והנחושת והבדיל לכסף, על ידי התחבולות שהוא יודע איך, ולכן לכאורה אין לו שום דאגות בעולם, ומכל מקום בעל הבטחון בה, יש לו עשרה מעלות יותר מבעל הכימיה, ועתה עומד במעלה השישית, "והששי, שבעל הכימיה אינו בטוח מהחללים ומחמדוים, שמערבבין עליו שמחתו בעשרו, ואינם מניחין אותו להנות ממה שיש לו, ולא להתענג במה שהשיגה ידו, והבוטח בה' בטוח מן המדוויים והחללים", בעל בטחון באמת אין לו שום מדוויים וחללים רעים.

"אלא" על דרך הכפרה או על דרך התמורה, כי גם אם יכול להיות שיהיה לו לבעל הבטחון חולי, אבל הוא הרי יבין שהוא בעצם לטובה, כי היסורים הבאים עליו הם או על דרך העונש והכפרה, שבוה מדרכך נפשו מן החטאים, או על דרך התמורה, היינו שיקבל בעבור זה שכר בעולם הבא, ולכן נותן לו הקב"ה כאן בעולם הזה יסורים, אבל מחמת חלק הפרנסה, לא יסבול לעולם חולי ומכאוב, מה שאין כן בעל הכימיה שאינו בעל בטחון, שפרנסתו יכול לגרום לו כל מיני חללים ויסורים, שבאים עליו כתוצאה מעבודתו, ואף פעם אינו יכול לדעת שעכשיו כבר השגתי את כל מה שאני צריך, ומעכשיו אוכל להיות חיים טובים, שיכול להיות שיעבוד קשה ששים שנה וכדומה, ובסוף ימיו יקבל חולי ויסורים על ידי עבודתו, אמנם גם הבוטח בה', יכול להיות שישבול יסורים וחללים, אבל אצלו אין לזה שייכות עם פרנסה, ויכול הוא להנות מיגיע כפו ללא שום דאגות, וידע שגם החוללים הבאים עליו הכל לטובתו, כי אפילו אם מקבל בזה עונש על עבירות, זה גם לטובתו, וכמו שאמר על דרך הכפרה.

"כמו שכתוב (ישעיה מ ל) ויעפו נערים ויגעו ובחורים כשול יכשלו, ואמר (שם לא) וקוי ה' יחליפו כח", אנו מקווים ובוטחים בה', ולכן יש לנו כח לעמוד בכל הצרות, "ואמר (תהלים לו יז) כי זרועות רשעים תשברנה וסומך צדיקים ה'", צדיקים בוטחים בה' בכל לבם, והם מבינים שלא יגיע להם יותר ממה שהקב"ה רוצה, ולא ירמה עצמו בזה, אלא ידע באמת, כי לא ההשתדלות היא המביאה לו פרנסה, אלא הכל נגזר משמים, ואם לא ירע מעשיו לא יקלקל פרנסתו, כמו שאמר ז"ל (קידושי פב) הרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי, ואת זה צריך להבין ולחזור על זה תמיד, שהרי לא יגיע לו יותר ממה שנפסק, ואם מתאמץ ומשתדל יותר ויותר בפרנסה, הרי זה סתם שטות, כי אם הוא בעל

מעט מהרבה ממה שתגיע אליו בנייתך מסודי החכמה", כל מה שאמרת זהו רק חלק קטן ממה שייגיע אליך מסודי החכמה, "שיגלו לך פבר לַבְּרַךְ וְנִפְתָּ נִפְשְׁךָ", היינו שתחשוב בלבב נקי ובנפש זך, שהרי מי שאינו מתנהג כשורה ואינו ערליך, אינו מבין ומבין דברים אלו שהאדם נפגש בהם כסדר מדי יום ביומו, "וכאשר תגיע מזה עד התכלית אשר ביכלתך, ראוי לך לדעת, כי כל מה שעמדת עליו מחכמת הבורא ויכלתו בעולם הזה, אינו נחשב למאומה, לנגד יכלתו וחכמתו", אמנם אנו רואים בהבריאה בעולם הזה את הבורא, רואים שהבורא הוא זה שעשהו, ובאיזה חכמה נפלאה עשה כל זה, רואים את הארץ והצמחים ובעלי החיים, השמים וכל צבאם ממה שהאדם יכול לראות, וכל זה מראה חכמה נפלאה עד אין חקר, אך כל זה אינו נחשב למאומה נגד יכלתו וחכמתו.

"כי אין נראה אלא מה שהצורך אליו בעבור האדם בלבד, לא כפי הגעת יכלתו, כי אין לה קץ", כל מה שהאדם יכול לראות בעולם, אינו מראה באמת את הגעת יכלתו, כי הקב"ה יכול לעשות הכל בלי סוף, ומה שאנו רואים, הוא רק מה שהוא ברא בשבילנו, ומה שנוגע לנו, שאנו מוגבלים וקטנים מאד, "וראוי שיחיה בלבך מיראתו וגודל יכלתו כפיהו, לא כפי מה שתבין ממנו בלבד", שבאמת לא די אם האדם ירא את ה' רק לפי ערך מה שהוא רואה, שהרי אנו מבינים שהקב"ה יכול לעשות הכל, ואין אנו יכולים לראות ולהבין את חכמתו העצומה, רק לדמות בדמיון.

ילד צעיר הלומד בחדר, הוא שואף להיות אדם גדול, ומהו אדם גדול בעיניו, נדמה לו שזה אדם שיכול ללכת ולבוא מתי שרוצה, ולכן הוא רוצה להיות גדול, ולא להיות משועבד למלמד וכדומה, אבל זה ילדות של הילד, שהרי אדם גדול משועבד הרבה יותר ממנו, שצריך ללכת למסחר, וכשחוזר בלילה הוא עיף מאד, ואין לו חיים טובים כמו שיש לתינוק הזה שמקנא אותו, ואם ישאלו את הילד, מדוע אתה רוצה להיות כמו הגדול, יענה שהוא אינו צריך לישן בזמן שאומרים לו, ואינו רוצה לקום בזמן שאומרים לו, ולהתלבש מהר ללכת לחדר וכדומה, וזהו התענוג הכי גדול בעיניו של התינוק, אבל הרי זה ילדות, ונתתי זאת רק כדוגמא ומשל איך יכול להיות שאין מבינים, וההבנה שחושבים שמבינים היא באמת ילדות, ומה אפשר רק לדמות כמה שאין אנו מבינים בעצם חכמת הבורא יתברך, שהרי אין אנו אפילו טפה מכל הבריאה, ואנו רואים רק מה שהקב"ה ברא בשבילנו, ואין לנו שום השגה מה עצומה היא חכמתו יתברך, ומהו אנו יודעים מה שאין אנו יודעים, שבאמת אין אנו יודעים כלום, תכלית הידוע שנדע שלא נדע.

"אך דמה עצמך בעולם, אל ילד הנוול בבור מאסר המלך, וחמל עליו המלך, וצוה לו בכל הטוב לו וכל הצריך לתקנתו, עד שגדל והשכיל, ואינו יודע מאומה חוץ מן הבור ומה שיש בו", שאף פעם לא ראה הילד הזה ולא שמע, על איזה דבר אחר שיש בעולם, מלבד מה שהוא רואה בתוך הבור, ששמה אסירי המלך אסורים, "והיה שליח המלך בא אליו תדיר בכל מה שצריך לו, מנר ומאכל ומשתה וכסות, והודיעו כי הוא עבד המלך, וכי הבור וכל אשר בו, וכל אשר ביא אליו מן המזון, של המלך הוא, וחייבו להודות לו ולשבחו", שאתה חייב להכיר לו טובה, שהרי המלך עושה לך את כל הדברים הטובים.

"ואמר" הילד הזה לשליח המלך, "אני משבח בעל הבור הזה, אשר לקחני לעבד לו, וייחדנו בכל טובותיו, ושם עינו ולבו עלי, אמר לו השליח, אל תאמר כן פן תחטא, כי אין הבור הזה לבדו ממשלת המלך, כי ברחבי ארצותיו מכפלי הבור הזה, מה שלא יספר מרוב, וכן אין אתה לבדך עבדו, כי עבדיו רבו מספור", ויש בנמצא הרבה מאד כמודך, אתה אינך היחיד, הם רבו מספור, "וכן מה שהגיע אליך מטובותיו וחסדיו, אינם נחשבים למאומה לנגד טובותיו על זולתך, וכן השגחתו עליך איננה נחשבת לנגד השגחתו על זולתך, ואמר הנער, אינני יודע מה שזכרת", כי לא ראיתי כלום חוץ ממה שאמרת, "אך הבינותי מדבר המלך, כפי מה שראיתי טובתו וממשלתו בלבד", ואינו יכול לדבר על יותר ממה שראיתי, "אמר לו השליח, אמור, אני משבח המלך העליון, אשר אין קץ למלכותו" שאינו משיג אותו, "ולא תכלית לטובתו וחסדו, ואני כלא חשוב בין רובי חייליו, ועניני איננו כלום לפי גודל יכלתו".

"והבין הנער מענין המלך מה שלא היה מבין", ממילא עכשיו הבין כבר שיש הרבה יותר ממה שהיה נדמה לו, וממילא נכנס יראת המלך בלבו, "וגדלה מעלתו בנפשו, ונכנסה אימתו בלבו, ותגדל בעיניו טובתו ומה שהגיע אליו ממנו, מפני גודל מעלתו, ומעוט חשיבות הנער במלכותו", שהרי מתוך מה ששמע הנער מגודל מעלת המלך, הבין שאם המלך כל כך גדול, ומכל מקום עשה לו ככל הטובה הזאת, זה הגדיל טובתו בלבד, וכן אימתו ויראתו גדלה הרבה, וכן הוא הדמיון גם אצל בן אדם, שאם יסתכל רק בחכמת הבורא

האמין בה, ולא חשש שמה יגרום החטא, משום שהשבעה לצדקה, הוא חשב שבאמת זה אינו מגיע לו אבל זה צדקה מאת ה', ע"פ נמצא שעל עצם הבטחון מקבלים שכר.

"והעשירי, שבעל הכימיה אם יודע ענינו תהיה סיבת מותו", שאם יתפסו אותו יהרגו אותו, "מפני שמה שהוא משתדל וטורח בו הפך הנהגת העולם", שהרי הוא מהפך את הצורה של דבר לכסף וזהב, והוא היפוך הטבע, "ומנהיג הכל ישליט עליו מי שימיתו כשאנו יודע להעלים סודו", היינו הקב"ה שברא את הטבע ומנהיג הכל, אינו מרשה שיעשו כן, ולכן יזמין שיוודע הסוד על ידי המלך וכדומה, וסוף כל סוף ידעו מזה וימיתו אותו, "והבוטח בה, כאשר יודע בטחונו יגדל בעיני הבריות, ויכבדוהו בני אדם, ויתברכו בקרבתו ובראיתו, ויהיה גורם לתקנת עירו ולדחות הפגעים מעל אנשי מקומו, כמו שכתוב (משלי יכה) וצדיק יסוד עולם, וכענין לוט בצוער".

בטחון הוא יודע שאי אפשר שירויח יותר ממה שנגזר לו, ואמנם הוא יכול לרמות עצמו, אבל לא את ה', בזה יש לפרש הפסוק שהביא כאן וקוי ה' יחליפו כח, היינו שבעל הבטחון מחליף כוחות, במקום שייכנס את כוחותיו להתאמץ בפרנסה ושאר צרכי גופו, הוא מכניע עצמו לה', וסומך עליו שישלח לו כל צרכו, ובמקום זה הקב"ה נותן לו כח שיעליתו בכל מעשה ידיו, הוא מחליף כוחות עם הקב"ה.

"והשביעי", הדבר השביעי שבעל בטחון יותר חזק מבעל הכימיה, "שבעל הכימיה, אפשר שלא יגיע אל מזונו במה שיש אצלו מן הזהב והכסף, מפני שלא יהיה האוכל נמצא בעירו בקצת העתים", אף שיש לו כסף וזהב, אין זה מוכרח שיהיה לו מזה אוכל, כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות יש לו, אבל לא מאכלים, ולפעמים אין צריך את כל העושר הזה, כי אי אפשר להנות מזה, והוא צריך לחם לאכול, "כמו שנאמר (יחזקאל ז יט) כספם בחוצות ישליכו, ואמר (צפניה א יח) גם כספם גם זהבם לא יוכל להצילם, והבוטח בה' לא יבצר ממנו מזונו, בכל עת ובכל מקום עד סוף ימיו", הרי הקב"ה הוא עמו בכל מקום ובכל מצב, "כמו שנאמר (איוב ה כ) ברעב פדך ממות, ואמר (תהלים כג א) ה' רועי לא אחסר, ואמר (שם לו יט) לא יבושו בעת רעה ובימי רעבון ישבעו".

"והשמיני, שבעל הכימיה אינו מתעכב בשום מקום, מיראתו שמו יתגלה סודו", שהוא מפחד שיתגלה סודו לאנשים, איך הוא מהפך מכל דבר לכסף וזהב, ואז יתחילו גם הם לעשות כמותו, ואמנם החוה"ל כבר דיבר לעיל מענין הפחד והיראה של בעל הכימיה, אבל עכשיו הכוונה שהרי כל אדם רוצה לגור במקום שהוא יודע שלא יגיע לו נזק, ובדרך כלל כשאדם מגיע לגיל חמישים יש לו כבר בנים ונכדים, ורוצה לשבת על המנוחה ועל הנחלה, ולרוות מהם נחת במנוחה ושלווה, אבל אצל בעל הכימיה לא שייך זאת, שאחרי עשר שנים כמעט שאי אפשר שעוד לא ידעו מזה, ואם פעם בחיים יודע הסוד, אז יהרגו אותו, ולכן הוא מרגיש תמיד שרודפים אחריו, ואינו יכול להתרגל למקום אחד, ולשכנים ולסביבה שלו, כי במשך כל חייו הוא הולך ונוסע ממקום למקום ומחליף מקום, ואין זה חיים, כל אדם שמצטרך לעזוב את הסביבה זה קשה לו, אם אדם צריך לעזוב את ביתו למקום קרוב, במרחק עשרה רחובות ממקום מגוריו, זה יהיה לו קשה, הוא צריך להתרגל כבר לאנשים אחרים, וממילא אם הסביבה החדשה היא יותר טוב, אבל אם אינו כן, הרי זה מפריע לכל ארחות חייו, ואיזה מין חיים זה, שצריך לעבור כל כמה שנים לסביבה חדשה, ובעל הכימיה הוא כן, שאי אפשר שייגור במקום אחד, אלא צריך לעבור ולהחליף מקום כל כמה זמן, כי הוא מפחד להתעכב בשום מקום שלא יתגלה סודו.

"והבוטח באלקים בבטחה בארצו, ובמנוחת נפש במקומו, כמו שכתוב (תהלים לו ג) בטח בה' ועשה טוב, שכן ארץ ורעה אמונה, ואמר (תהלים לו כט) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה", אני נזכר כעת סיפור שהיה עם איזה אדם בעיר וויען, שהיה גר לא רחוק מאתנו, זה היה מהלך של כמה דקות מביתנו לביתו, ובאותם ימים היה מרכז המסחר בעיר בערלין, והאדם הזה קיבל שם עבודה אצל בית מסחר אחד, ועבד שם כמשך כמה חדשים, והרויח סכום כסף יפה, כשנגמר התקופה שקיבל לעבוד שם, אז שאלוהו שאלה, מה אתה מעדיף, או שאתה רוצה לחזור לביתך, או שמא אתה רוצה להשאיר לעבוד כאן, והציעו לו עבוד זה סכום גדול של כמון, והוא העדיף לחזור לביתו, סוף כל סוף הוא נסע לשם לצורך פרנסה, זה היה גלות בשבילו, הוא ויתר על הכל כדי לחזור לביתו, וזה היה אפילו שהוא נסע לשם לעבודה מרצון עצמו, אין מנוחה ושלוה כשבורחים ורצים ממקום למקום, האדם רוצה להשאיר במקום שהוא, ובעל הכימיה הזה, למרות שפרנסתו מובטחת לו, מכל מקום חייו אינם חיים, מחמת שצריך ללכת ממקום למקום.

"והתשיעי, שבעל הכימיה לא תלונו הכימיה שלו באחריותו, ולא ישיג בה בעולם הזה זולת הבטחון מן הריש, והצורך לבני אדם", סוף כל סוף בעל הכימיה הוא מרמה עצמו, וכי יש לו זהב באמת, הרי הוא מרמה את עצמו ואת סביבו, ולפעמים הסוד יוצא, וגם אם אין הסוד יוצא, מכל מקום הרי הוא היה רמאי, וזה לא ישאר לעולם ועד, ולאחר הסתלקותו מן העולם, בודאי שלא ישאר לו מזה כלום, הוא יכול להשיג מומן כל זמן שחי, אבל אחר כך הוא שב למקומו, ואז כבר אין לו כלום מכל זה.

"והבוטח בה' ילוונו גמול בטחונו בעולם הזה ולעולם הבא, כמו שכתוב (תהלים לב י) והבוטח בה' חסד יסובבנו, ואמר (שם לא כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך", הרי זה שהוא בעל בטחון הוא עוד מקבל שכר על זה לעולם הבא, והרי זה גם מצוה בנוסף להריוח של הבטחון בעולם הזה, וכמו שמצינו אצל אברהם אבינו ע"ה (בראשית טו ו) והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, ופירש"י הקב"ה חשבה לאברהם לזכות ולצדקה על האמונה שהאמין בו. כך אומרת עליו התורה, הוא האמין בה', והיה לו צדקה עצם הדבר שהאמין בה', והרמב"ן

חזק ויאמץ לבך בעזה"י בשבוע הבא נתחיל מאוצר תורת שיעורי חובת הלבבות

מאת מרן הגה"צ זצ"ל

בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה

~ סיפורים, ענינים ממרן זצ"ל, מהצדיקים אשר יומא דהילולא שלהם חל בחודש שבט ~

ב' שבט: הרה"ק רבי משולם זושא בן רבי אליעזר ליפמאן זצ"ל מאניפאלי

נפטר תק"ס - יומא דהילולא חל ג' בא הבעל"ט

מספרים עובדא משני האחים הקדושים, הרב ר' אלימלך מליזענסק ז"ע והרבי ר' זושא מאניפאלי ז"ע, שקבלו על עצמם לנדוד בגלות ולהתיישר כדי לכפר על עונות ישראל. פעם נודמנו לבית מלון אחד בעיצומו של חורף, ושכבו לנוח אצל התנור כדי להתחמם מהקור ששרר. בינתיים הגיעה לבית המלון קבוצה של ערלים, והתחילו לשתות לגימה אחר לגימה עד שהשתכרו. כטוב לבם ביין הבחינו ביהודי הישן אצל התנור, נגשו אליו והעירוהו משינתו והקימו אותו לרקוד אתם. היה זה הר"ר זושא שבליט ברירה התחיל לרקוד אתם כעשר דקות. המשיכו הערלים לשתות ולהשתכר ושוב שנית לקחו אותו לרקידה וכעבור איזה רגעים הגיחוהו לנפשו.

כאשר חזר הר"ר זושא להתישב אצל התנור, אמר לאחיו, מייילך אחי! וכי כך הוא מדת היושר, שמדי פעם בפעם יקחו אותי לרקוד, אולי נחליף מקומותינו אתה תבא בצד זה ותנח במקומי, ואני אשכב במקומך, וכשיבואו שוב הערלים לרקוד יקחו אותך במקומי, ויעשו האחים כן כאשר אמרו, והר"ר אלימלך שכב על מקומו של הר"ר זושא. כאשר גברה שכרותם של הערלים, התחילו שוב בעבודת הרקידה, נענה אחד מהם ואמר, הנה שם בצד השני של התנור שוכב עוד יהודי, הבה נרקוד הפעם אתו, ולא נקח מדי פעם בפעם אותו היהודי הראשון. נגשו הערלים לר"ר זושא שהחליף מקומו ויקחו אותו לרקוד (בחשבם שהוא יהודי שני) כשגמר לרקוד והתיישב על מקומו, אמר לו הר"ר אלימלך זושא אחי! אין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ה', אם השי"ת מצוה לרקוד מוכרחים לרקוד. (דברי יונה ח"א דף שמי"ט)

י"ו ל"ע" מערכת אוצר יונה - 659-6062 (845)

צו באקומטען דעם גליון ווענטליך שיקט א-י-מעיל צו
YIDEL425@gmail.com